

Georg Simmel

”Tiedon puun omena oli raaka”

Mietelmiä
jäämistöstä löytyneiden
päiväkirjojen sivuilta

”Tiedän, että tulen kuolemaan ilman henkisiä perillisiä (ja niin on hyvä). Jälkeen jättämäni perintö on kuin monille perillisille jakautuvaa käteistä rahaa, josta kukin muuttaa oman osansa joksikin omaa luontoaan vastaavaksi saannoksi: perinnön alkuperä ei ole siitä nähtävissä.”

Tavanomainen mielikuva: tässä on luonnollinen maailma, tuolla transsendenti, kuulumme jompaankumpaan. Ei, me kuulumme kolmanteen, sanomatomaan, josta yhtä hyvin luonnolliset kuin transsendentitkin kuvastukset, purkamiset, väärennökset ovat tulintoja.

*

Tunnetun empirisen historiallisen sattumanvaraisen Minän itseämme vähempänä, puhtaan absoluuttisen Minän itseämme enempänä. Siten on vielä oltava niin sanoakseni kolmas Minä, jolla *on* ne molemmat. Hieman niin kuin me koostumme ruumiista ja sielusta ja kuitenkin olemme jotain, jolla *on* ruumis ja sielu.

*

Mielteiden maailman ja olion sinänsä oleminen toisilleen vastakkaisia on mahdollista vain siten, että mieltäminen – absoluuttina otettuna – sisältää molemmat. Kukaties sama voidaan kuitenkin sanoa myös oliosta sinänsä.

*

Luonnonilmiöt käsitetään jatkuvassa muutoksessa ja ohimenoissa; mutta ajatus, niiden käsitteellinen kuva pysyy. Luonto on iäti-sama, horjumaton, yksi; mutta ajatukset ovat moninkertaisia, vaihtuvaisia, ne leikkivät luonnolla vastakohdissa ja puhtaassa suhteellisuudessa.

*

Sinänsä välttämätön ehto ei riitä tuottamaan konkreettista, ja riittävät ehdot eivät ole välttämättömiä.

*

Muodon rikkaus on sen kyky omaksua loputon määrä sisältöjä; sisällön rikkautta sen kyky taipua loputtomaan määrään muotoja. Siellä, missä nämä loputtomuudet kohtaavat, syntyy rajallinen luomus – ja siksi ne häälyvät jokaisen muotoutuneena sisältönä tarkasteltavan olemisen ympärillä ja tekevät jokaikisistä loputtomuuden symbolin.

Kuten ongelmanani on subjektin objektivoituminen tai pikemminkin yksilöllisen poissubjektivoituminen (edellinen on enemmänkin Kantin ja Goethen aihe), niin myös ajallisen ikuismerkitys.

*

Kolme filosofien kategorioita: yhdet kuuluvat asioiden sydämenlyönnit, toiset vain ihmisten, kolmannet vain käsitteiden; ja neljäs (filosofian professorien), jotka kuuluvat vain kirjallisuuden sydämen.

*

Filosofin pitää olla se, joka sanoo, minkä kaikki tietävät; usein hän on kuitenkin se, joka tietää, minkä kaikki vain sanovat.

*

Kaikki mikä voidaan todistaa, voidaan myös kiistää. Kiistämättömissä on vain ei todistettavissa oleva.

*

Etä on jotakin, mikä on riistetty uskolta ja minkä me todella tiedämme – siihen voimme vain uskoa.

Mutta että on jotakin, mikä on riistetty tiedolta ja mihin voimme vain uskoa – sen tiedämme todella.

*

Uskomme ymmärtävämme asiat varsinaisesti vasta palautettuamme ne johonkin, mitä me emme ymmärrä emmekä voikaan ymmärtää – kausaliiteettiin, aksioomiin, Jumalaan, luonteeseen.

*

Tiedon tuolla puolen ei ole se, mikä on tieteellisen asiainkuvan *takana*, pimeä, sinänsyys, kajoamaton – vaan kääntäen juuri asioiden pintaan kohdistunut välitön, täysaistillinen kuva. Tietäminen ei kuulu tieteen tuolle vaan tälle puolen. Juuri näkemäämme, tunnustelamaamme, kokemaamme emme onnistu ilmaisemaan

*

Bergsonin vaikeus: kuinka älyn tulisi käsittää elämä, kun se itse on elämästä lähtevää säteilyä, ratkeaa siten, että tämä takautuvuus, tämä itse itsensä ymmärtäminen on juuri elävän hengen olemus.

*

”Kaikki lajissaan täydellinen siirtyy lajinsa ulkopuolelle”¹ – tämä on totuus ennen kaikkea intellektuaalisuudesta.

*

Itsetietoisuus, subjekti, joka tekee itse itsestään objektinsa, on elämän symboli tai sen reaalista itseilmaisua.

käsittein, muovaamaan tietomuotoihin sellaisenaan – tulkitsemme tämän täysin virheellisesti niin ikään kuin juuri näiden muotojen sisältöjen takana piilisi jotakin salaperäistä ja tuntematonta.

*

Vaellamme ja tulemme määränpäähän – mutta ken tietää kaiken liikkeen suhteellisuuden äärellä, ettemme pysykään paikallamme ja päämäärä tule meidän luoksemme. Tämä edellyttäisi objektiivisen ideamaailman liikettä. Mutta tämän kaksiselitteisyyden varassa lepää myös moni uskonnollinen usko.

*

Maailmanprosessi näyttää minusta valtavan pyörän pyörimiseltä, niin kuin ikuisen paluun edellytyksenä tosin onkin. Muttei kuitenkaan samoin seurauksin, että identtinen todella palaisi joskus – sillä pyörässä on loputtoman suuri säde; vasta kun aikaa on kulunut loputtomasti, siis ei koskaan, voi sama palata samaan paikkaan – ja pyörivä pyörä on kaikesta huolimatta *yksi*, ideansa mukaisesti laadullisen moninaisuuden loppuun kulumista, kuitenkaan kuluttamatta sitä todellisuudessa koskaan loppuun.

*

Asetun elämäkäsitteeseen kuin keskipisteeseen; siitä menee tie toisaalta sieluun ja minään, toisaalta ideaan, kosmokseen ja absoluuttiin. Minä-periaatteen kysymyksen olisi tultava nujerretuksi. Sen avulla saavutettu tieto, ettemme noin vain voi filosofoida ja muodostaa maailmankatsomusta absoluuttisesta objektiivisuudesta katsoen – ei kuitenkaan voi tulla yksinkertaisesti mitätöidyksi.

*

Elämä näyttää olevan äärimmäisin objektiivisuus, johon me sielullisina subjekteina voimme tunkeutua välittömästi, laajin ja lujin subjektin objektiivoituminen.

Elämisellämme seisomme keskipaikalla minän ja idean, subjektin ja objektin, persoonan ja kosmoksen välissä. Ja tämä on meille langetettua, emme ole täälläolon herroja emmekä renkejä, ja juuri siksi olemme vapaita. Tämä näyttää kuitenkin tapahtuvan vasta elämän äärimmäisimmän pontevoitumisen, henkisen tietoisuuden yhteydessä, vaikkakin elämänprosessin tieteellinen selittämättömyys viittaa tähän vapauteen jo alemmilla askelilla. Elämän olisi alati mahdollista saavuttaa vielä tietoisuuttakin korkeampi askelma; olisimme silloin entistä vapaampia. Kenties tämänhetkisessä elämässämme on

toisaalta liian paljon minää, toisaalta liian paljon mekaanista. Se ei ole vielä puhdasta elämää.

*

Tunnen itsessäni elämän, jonka on määrä kuolla, jokaisessa silmänräpäyksessä ja jokaisessa sisällössä tunnen, että se tulee kuolemaan. Ja toisen, jonka ei ole määrä kuolla. En tiedä mitään sen ominaisuuksista, kulusta tai kohtalosta, ainoastaan sen, että kuolema ei sisälly sen mieleen. Tämä toinen elämä tulee näkyviin kahdessa muodossa: lajin elämässä, joka tulvii lävitseni ja levittyi jälkipolvissa ikuisuuteen, ja luotujen ajatusten ajattomassa merkityksessä, maailman arvokkaammaksi tai huonommaksi tulemisesta siitä syystä, että siveellinen hyvämmä ja siveellinen pahammä ovat olleet niissä läsnä. Siihen tulevat ehkä kolmantena vielä *vaikutukset*, jotka olemisemme ja tekomme jättävät jälkeensä maailmaan ja

*

Taiteilija pystyy siihen, mihin loogikko ei: laajentamaan käsitettä alaltaan sen menettämättä sisällöstään.

*

Musiikissa on jotain saarimaista, hedelmätöntä. Ei objektiivisesti eikä subjektiivisesti siitä kulkee tie maailmaan ja elämään; musiikissa ollaan joko kokonaan sisällä tai ollaan kokonaan sen ulkopuolella. Musiikki ei vaikuta elämään sisäisesti – mutta elämä on toki vaikuttanut siihen. Maailma ei enää ota sitä vastaan, sillä musiikki jo on ottanut maailman vastaan.

*

Musiikki ja rakkaus ovat ihmisyyden ainoat saavu-

joiden jälkikasvu on katoamatonta. Mutta nämä kolme muotoa eivät kuitenkaan ilmaise tuota toista elämää – yhtä vähän kuin niitä ilmaisee tavanomainen kuolematomuuskaan.

*

Elämä on kenties asetettava ja arvoitettava maailmankatsomuksen keskiöön niin kuin minä olen sen tehnyt tietääkseen, ettei sitä saa säästää, vaan että se on annettava pois.

*

Luonnontiede avautuu mahdolliseen välttämättömyyteen, uskonto välttämättömään mahdollisuuteen.

*

Luonnontiede tahtoo palauttaa hämärät tosiasiat kirkkaksiin, metafysiikka päinvastoin kirkkaat hämääriin.

*

Taiteelle ja uskonnolle on se yhteistä, että ne lähestyvät kohdettaan suurimmasta etäisyydestä vetääkseen sen suurimpaan läheisyyteen.

tukset, joita ei absoluuttisessa mielessä ole nimittäminen yrityksiksi kelvottomin välinein.

*

Ei vain filosofian maine vaan myös todellinen merkitys elää kokonaisuudessaan siitä, mitä se *ei* ole vielä saavuttanut.

*

Kukaties yltäminen korkeimpiin kysymyksiin, muttei korkeimpiin vastauksiin, ei sittenkään koske vain tuntemaamme ihmisyyden vaihetta. Se on kenties ihmisyyden sisäinen välttämättömyys, ihmisen tyyppin olemus. Tiedon puun omena oli raaka.

*

Ihminen on olento, joka päätyy ilman muuta ongelmiin muttei ilman muuta ratkaisuihin. Tämä yhdistyy siihen, että hänen osanaan on toimia ikään kuin tuntisi tulevaisuuden varmasti – tuntematta sitä kuitenkaan varmasti askelen vertaa.

*

Ihmisen mahdollisuudet ovat rajattomat, mutta myös – mikä näyttää olevan sen kanssa ristiriidassa – hänen mahdottomuutensa. Hänen kotimaansa sijaitsee näiden kahden, rajattoman voimisen ja rajattoman voimattomuuden välissä.

*

Ihmisen sanoessa itseään sirpaleeksi hän ei tarkoita sillä ainoastaan, ettei hänellä ole *kokonaista* elämää, vaan syvemmin, ettei hänellä ole kokonaista *elämää*.

*

Ettei täytä kohtaloaan niin kuin on ideaalisesti ennalta piirretty ja mahdollisuuksiensa mukaisesti voisi ja pitäisi – myös se on yksi kohtalonsa täyttämisen tapa.

*

Kokonaisuuden ja osan hirvittävä ristiriita ratkeaa hengelle sittenkin periaatteessa niin, että sillä on kyky

päämääriin, ja täysin kelvottomia pääasiallisiin päämääriin. Se kuuluu läpeensä yhteen sen kanssa, että tiedon varmuus ja tärkeys tapaavat olla toisiinsa nähden kääntäen verrannollisia.

*

Ihmissielu kelvottomine välineineen on kosmisista yrityksistä suurenmoisin.

*

Ihminen ei ole mikrokosmos vaan makrokosmos-megistokosmos; sillä ainakin ideansa ja mahdollisuutensa mukaan kaikki koko muussa luonnossa välttämättä epätäydellinen, fragmentaarinen, pelkästään aloitettu ja vapauttamaton on hänessä valmista, kypsää ja itseksenne tullutta.

*

Ihminen väliolentona. Ihminen voi olla olemassa

edustaa kokonaisuutta omassa muodossaan. Taide, tiede, mielle ylipäättään on kyllä todellista ainoastaan ihmisessä, tässä olemisen sirpaleessa, mutta jokaisella näistä on merkillinen voima omaksua olemisen kokonaisuus sisällykseen – riippumatta siitä, tapahtuuko tämän mahdollisuuden todellistuminen jäännökseltä vai vain hieman kokonaisuutta lähestyen.

*

Kuinka syvälle ihmisyyden turmio onkaan upotettu siinä, että molemmat sen korkeimmista ideoista: loputtomuus ja vapaus – ovat välittömästi vain negatioita, vain esteiden kumoamisia!

*

Itsessään epäsopeva, eksynyt, levoton olento on ihminen; järkiolennoksi hänessä on liikaa luontoa, luonnonolennoksi liikaa järkeä – mitä siitä muka tulee?

*

Saattaa olla tärkeää, että ihminen on ”päämääriä asettava olento”, mutta sitten hän on samalla ”kelvottomien välineitten” olento. Meillä on ihmeellisiä, aivan täydellisiä välineitä varsinaisesti yhden tekeviin

ainoastaan keskialueella henkisen rajoittuneisuuden ja avaruuden välissä, ei tietää liian vähän eikä liikaa. Siksi vanha ihminen voi elää niin raskaasti – ei ylipäättään varsinaisesti elää enää lainkaan: hän tietää liikaa. Illuusio on ei-tietämisen ja tietämisen välissä, käytännölle sen merkitys on ikään-kuin. Kyllä, jopa erhe on tuollainen keskellä oleva, täysin ei-ylipäättään-mitään-tietämisestä eroava. Mutta tietää, että *voisi* tietää enemmän kuin tietää – se on varsinaisesti inhimillistä. Tämä epätoivo tekee ihmisestä ihmisen.

*

Useimpien ihmisten elämä kulkee epämääräisyydessä. Korkeammalle kohonnut ihminen elää pimeässä ja kirkkaassa. Epämääräisyys on samaa sukeutumaton sekamuoto pimeyden ja kirkkauden välissä.

*

Korkeamman ihmisen suuri käänkö on, että hänelle elämän koko intohimoinen aistillinen täyteys ei ole siitä kehittyneen henkisen metafysisen eksistenssin perusta kuten historialliselle lajille – vaan hänen perustansa on päinvastoin tämä henkinen eksistenssi, elämänpuu kasvaa hänelle sen maaperässä ja kantaa niin sanotusti syötäviä hedelmiään.

Korkea on ainoastaan se, jolla on jotakin korkeampaa yläpuolellaan. Absoluuttinen, siinä mielessä, ettei yläpuolella ole mitään korkeampaa, on vain matala.

*

Korkeimman henkisen ihmisen on aina erottava alemmasta se, että hänen ei ole tarpeen uskoa realiteetteihin tai ideaalien pikaiseen realisoimiseen. Hän säilyttää uskon ideaaleihin ja voiman niiden tavoitteluun ilmankin, kun taas alempi, heikompi kadottaa juuri tämän heti, kun hänen on hyväksyttävä ideaali todella *loputtomasti* etääntyneeksi. Ihmisten voi näin sanoa asettuvan järjestykseen sen merkityksen mukaan, joka loputtomuuden käsitteellä on heille.

*

Sikäli kuin ihmisyyys on ylvästä, sen navat ovat: yhdelle ei mikään todellinen ole arvotonta ja toiselle mikään arvoton ei ole todellista.

taansa jonakin niin radikaalina ja umpikujaisena, että on vaivuttava täyteen epätoivoon; ainoa, mikä nostaa sen yläpuolelle, on: että tietää tämän – ja vaipuu siitä epätoivoon.

*

Syvin järkytys on tunneperäinen niistä aarteista tietoiseksi tuleminen, jotka ovat meissä kuin lukitussa rasiassa, jonka avaamiseen meillä ei ole avainta tai voimia, ja jotka otamme sen tähden mukanaamme hautaan.

*

Syvemmillä ihmiselle on ylipäättään vain yksi mahdollisuus kestää elämää: tietty määrä pinnallisuutta. Sillä jos hän ajattelisi vastakkaiset sovittamattomat impulssit, velvollisuudet, pyrkimykset ja kaipuut kaikki syvimmän kautta, kokisi ne niin absoluuttisesti loppuun saakka kuin niiden ja hänen luontonsa varsinaisesti vaatii – silloin hänen täytyisi pirstoutua, tulla hulluksi, rynnätä elämästä. Määrätyn syvyysrajan tuolla puolen olemisen,

*

Ihminen on suorastaan nälkäinen olento. Eläin on kylläinen saatuaan syödäkseen.

*

Useimmat ihmiset kokevat elämän vakavuuden vasta kärsimyksen kautta; ilman tätä henkilökohtaista painokasta teroittamista elämä ei voi paljastaa heille vakavuuttaan. On todella kammottavaa, että ihmisestä, jota kova kohtalo on kohdannut ensi kertaa, tavataan lausahtaa: ”Tunteepa kerrankin elämän vakavuuden!” – ikään kuin kukaan ei käsittäisi kauneutta, onnea, iloisuutta, elämän muotoa ylimalkaan niiden vakavuudessa.

*

Kukaties elämän kauheimpana oireena ovat asiat – käyttäytymistavat, ilot, uskomukset – joiden avulla ihmiset tekevät elämästä siedettävän. Mikään ei osoita niin hyvin inhimillisen tason mataluutta kuin se, mihin ihminen tarttuu voidakseen sietää elämää.

*

Elämän mielettömyys ja suppeus ottaa usein val-

tahtomisen ja pitämisen linjat törmäävät niin radikaalisti ja väkivaltaisesti, että niiden täytyisi repiä meidät kappaleiksi. Vain päästämättä niitä tuon rajan alapuolelle ne voidaan pitää siinä määrin erillään, että elämä on mahdollista. Asia on tarkalleen päinvastoin kuin monistinen optimismi väittää: että vastakohtia olisi vain seurattava riittävän syvälle tullakseen niiden sovittamiseen. Vai pitäisikö tämän päteä niiden sisällöllis-objektiivisessa mielessä, siinä missä niiden subjektiivisesti eletyille mielelle pätee päinvastainen?

*

Biologisesti katsottuna kipu näyttää olevan yksinomaan varoitussignaali, josta teleologista. Me tunemme henkistä kärsimystä, joka on puhtaasti kausaalista vailla mitään teleologista merkitystä. Tämä näyttää minusta yhdeltä ihmisen ratkaisevimmista piirteistä, ”päämäärättömän” ajattelun kylkiäiseltä.

*

On hämmästyttävää, kuinka vähän ihmiskunnan ki-
vuista on siirtynyt sen filosofiaan.

*

Lohdun käsitteellä on paljon laajempi, syvempi merkitys kuin sille on tietoisesti tapana lukea. Ihminen on lohtua etsivä olento. Lohtu on jotain muuta kuin apua – sitä etsii eläinkin, mutta lohtu on merkillinen elämys, joka kyllä sallii kärsimyksen olemassaolon, mutta niin sanoakseni kumoo kärsimyksen kärsimystä pitkin; se ei kohdistu vaivaan itseensä, vaan sen refleksiin syvimmällä sielussa. Ihminen ei kaiken kaikkiaan ole autettavissa. Siksi hän on kehittänyt lohdun ihmeellisen kategorian – hän ei saa sitä ainoastaan sanoista, kuten ihmiset puhuvat ne tähän tarkoitukseen, vaan hän ottaa sen sadoista maailman tosiasioista.

*

On sanomaton onni olla kotonaan jossakin vieraassa – sillä se on synteesi molemmista kaipuistamme: vaeltamiseen ja kotimaahan – tulemisen ja olemisen synteesi.

Täälläoloni myötä en ole enempää kuin tyhjä paikka, ääriiviiva, joka yksin on säästynyt olemisesta. Samassa on kuitenkin annettu velvollisuus ja tehtävä täyttää tämä tyhjä tila. Se on minun elämäni.

*

Meidän pitää käsitellä elämää ikään kuin jokainen silmänräpäys olisi lopullinen päämäärä – ja samalla ikään kuin yksikään ei olisi lopullinen päämäärä, vaan joka ikinen pelkkä väline korkeampaan, korkeimpaan.

*

Suhteessamme ihmisten ja esineiden puhtaaseen yksilöllisyyteen on aina jotakin kertakaikkista. Elämä harhautuu näin umpikujaan. Olla kadottamatta hedelmällisyyttä ja loputonta kehkeytymistä sisällämme olevan yksilöllisen suhteessa ulkopuolellamme olevaan yksilölliseen – tämä on suuri ja kenties ratkaisematon tehtävämme.

*

Perimmäisiä korkeimpia objektiivisia arvoja voidaan väittää, muttei todistaa. Oma arvo täytyy todistaa, muttei väittää.

*

Mitä ylemmäs pyrkivällä henkisellä ihmisellä on ennen kaikkea vältettävänä: itsestään selvänä ottaminen ja tyytyminen.

*

Korkein elämisen taito: sopeutua tekemättä myönnytyksiä. Onnettomin luonnollinen taipumus: tehdä jatku-

vasti myönnytyksiä saavuttamatta kuitenkaan sopeutumista.

*

Olla kadottamatta objektiivisuutta intohimon vuoksi – lopulta siihen tarvitsee vain olla säädyllinen ihminen. Mutta olla menettämättä intohimoa objektiivisuuden vuoksi – siihen ei eettinen tahto kykene yksikseen.

*

Ihmisyuden historiassa ”edelläkävijä” ottaa aivan omanlaisensa paikan. Kehityksen idean hallitessa jokainen ihminen on edelläkävijä, mutta jokainen myös varsinaisesti paikantäyttävä. Siveellisten periaatteiden muodossa vallitsee kaksi rinnakkaisuutta: pitää käyttäytyä ikään kuin olisi kaikkien paikantäyttäjien edelläkävijä, ja ikään kuin täyttäisi kaikkien edelläkävijöiden paikan.

*

Ihminen voidaan korottaa ideaksi, mutta ideaa ei voida madaltaa ihmiseksi.

On tehtävä vain muutamasta ajatuksesta aivan omansa; ne heittävät valoa monelle taipaleelle, jonka kirkastumiseen ei olisi koskaan uskonut.

*

Vapaus on hengen *sidoksisuutta* henkeen, koska jokainen vapaus merkitsee oitis herruutta.

*

Lopulta kaikki tiemme määrittyvät sen mukaan, lähdemmekö niitä pitkin kotoa vai tulemmeko niitä pitkin kotiin.

*

Käsitellä ei ainoastaan jokaista ihmistä vaan myös jokaista asiaa kuin se olisi päämäärä itsessään – se olisi kosmista etiikkaa.

*

Varsinainen siveellisen suuri tragiikka: jos ei ole oikeutta siihen, mihin on velvollisuus.

*

Varsinaista velkaa ei voi koskaan sovittaa. Se ilmaisee täysin mitätöitymättömän suhteen ajallisesti kiinnitetyn hetken ja metafysisen ajattoman elämänyksyyden välillä. Tätä suhdetta ei voi tavata minään myöhempänä

hetkenä. Synnin pitäminen kauttaaltaan syntinä Jumalaa kohtaan on epätoivoinen pakotie kohti jotakuta, joka voi antaa synnin anteeksi. Syntien sovittaminen kärsimällä on jotain täysin ulkoista ja mekanistista, joka sallii kahden täysin yhteismitattoman aineksen vastavuoroisen punnitseminen. Pintapuolista itsepetosta.

*

Tässä saman käsitteen relatiivisuus ja absoluuttisuus muodostuu molempien puolien mukaan (kuten mies- ja naispuolisen kohdalla): persoonallinen absoluuttisessa mielessä sisältää persoonallisen ja persoonattoman – ja samoin persoonaton korkeimmassa mielessä.

*

Yksilöllisyys purkautuu yksilöllisyytenä (tavallaan dialektisesti) välittömästi saavuttaessaan korkeimman askelelman; sillä näin käy sen tullessa totaliteetin vastakuvaksi, laajetessa totaliteetiksi saakka.

*

Luovuus on kyllä-sanomisen komparatiivi, kuten tasa-arvo sisältää jo taipumuksen hallinnantahtoon.

*

Ihastuttavaa olennon kehityksessä on, että kamppailu silkasta olemassaolosta on jo vääjäämättä kamppailua enemmän-olemisesta. Ei pelkkää yhteenjärjestymistä, jonka olemassaolon käsite näyttää ilmoittavan, vaan vain voitolla, liikkeellä, ylivoimalla saavutettua.

*

Mieletöntä, että elämästä pitäisi muka tehdä taideos. Elämän normit ovat siinä itsessään, ideaaliset vaatimukset, jotka ovat toteutettavissa vain elämän muodolle ja muodossa eivätkä lainattavissa taiteesta, jolla taas on omansa.

*

Vain luovuudeksi nimittämässämme elämä varsinaisesti virkoo omaksi itsekseen. Kaiken uusintavan, pelkästään yhdistelevän, historiallisesti objektivoituneiden sisältöjen ylipainon parissa työskennellessään elämä on jo jotain ei enää täysin elävää, sen virrassa ui jo kiinteitä kristalleja, tyrehtyytään sen juoksun, kukaties jopa tukeutuu sen täysin. Luovuus pitää kuitenkin puolensa elämän suhteessa sisältöihin, se merkitsee elämää, sikäli että sisällöt seuraavat siitä välittömästi. Mutta tässä piilee epäily: voiko *uutuus* olla ratkaisevaa? se on kuitenkin

historiallissosiaalinen kategoria? Se on vain *ratio cognoscendi*, jonka avulla saadaan *varmuus* luovan aktin olemisesta käsillä. Varmasti myös valmiiksi olemassa olevilla sisällöillä operoiva on elämänprosessia; nämä sisällöt itse vain eivät ole enää *sisäisesti* eläviä, elämänprosessi ei tulvi enää niihin vaan niiden ympärille. Luovuuden käsitteessä objektiivisen hengen ja subjektiivisen elämän vastakohta tulee räikeäksi.

*

Käytännössä pahimmat erehdykset ovat usein niitä, jotka tulevat hyvin lähelle totuutta. Juuri siellä, missä mielteemme on melkein oikein, missä tiedostamme uupuu enää vain viimeinen, usein pikkuriikkinen askelma – siellä sen varaan rakennettu menettely houkuttelee meidät hirvittävimmin harhaan. Radikaalit erheet korjaantuvat helpommin.

*

Kaikessa ihmisen tekemisessä on kaksinkertainen hutikiintiö: subjektiivinen, sikäli kuin liikenevät ja teokseksi ponnistelevat energiat eivät sovi siihen kokonaan, luisuvat sen viereen, voipuvat toistensa alle, ennen kuin ovat taipuneet teoksen muotoon; objektiivinen, sikäli kuin teoksen idea, se, mitä sen pitäisi olla, ei ole mahdunut siihen kokonaan, vaan tältä puolelta jää jäännös, jota teos ei kata. Ei ainoastaan näiden molempien summa vaan myös niiden suhde määrää jokaisen luomisteon kohtalon. Ja metafysisesti voitaisiin asettaa suhde molempien välille.

*

Niiden lukuisien ihmisten joukossa, jotka työstyvät teoksiaan, on jokunen, joiden teos työstyää heitä.

*

Ihmisen idea vaatii, etteivät asiat hänen ympärillään vastaa täydellisesti ideaa. Käytännössä tämä on meidän ja asioiden välistä mustasukkaisuutta, joka on kumottu teoriassa ja taiteessa. Syvin suhde ihmisen ja maailman välillä.

*

Minän vapaan erityisyyden ja luonnontapahtumien ehyen lainomaisuuden välillä on kaksi liitosta: edellisestä katsoen toiminta, jälkimmäisestä kohtalo.

*

Taideteoksista, uskonnoista, metafysisistä maailman-

kuvista ja sen sellaisista esitettyjen ”vastaväitteiden” päte-
minen niiden ”kumoamisina” kuuluu syvimpiin intellek-
tuaalisiin vahinkoihin. Niissä saattaa olla tuhansia vikoja,
heikkouksia ja ristiriitoja – tämän ei sinänsä tarvitse
muuttaa niiden arvoa, joka enemmän lepää yksinomaan
niiden positiivisessa merkityksessä. Ja miksikä se ei kes-
täisi kaikkien noiden puutteiden rinnalla? Ainoastaan
puhtaasti teoreettisille väitteille pätevä vastaväite on kuo-
lettava, sillä *ne* voivat olla vain tosia tai epätosia.

*

Kasvatus tapaa olla epätäydellistä, koska jokaisella sen
akteista on kaksi vastakkaista kehityssuuntaa palvelta-
vanaan: vapauttaminen ja sitominen.

*

Nuoruus on pääsääntöisesti väärässä siinä, mitä se
väittää, mutta oikeassa siinä, että se väittää sitä.

*

Emme enää usko siihen, että kuolleista ihmisistä tulee
kummituksia. Mutta kuollut rakkaus, kuollut ideaali,
kuollut usko – niistä tulee kummituksia, niiden elämä
tunnetaan jopa paremmin kuin aiemmin, jolloin niiden
sisältö oli meille tärkeämpi ja täytti meidän tietoisuu-
temme niiden *elämän* tosiasiaa enemmän.

*

Kenties kukaan ei ole elänyt niin symbolista elämää
kuin Goethe – koska hän antoi jokaiselle vain yhden
palan ja puolen persoonallisuudestaan, ja samalla kui-
tenkin: ”Kaikkien on annettava kokonaisuus.” Kuten
panteisteille Jumala on läsnä jokaisessa maailman pala-
sessa. Tällä tavalla symbolisesti eläminen on ainoa mah-
dollisuus olla kantamatta komediantin roolinaamiota.

*

Jos olemassaolomme kasvaa yhteen kahdesta katego-
riasta: elämänprosessin ja sisältöjen, niin nuoruuden ja
vanhuuden ero on, että nuoruudessa prosessilla on yliote
sisällöistä, vanhuudessa sisällöllä prosessista. Varsinainen
elämän kypsyyden on tämä: että on kylliksi elämää elävöit-
tämään sisällöt, ja kylliksi sisältöä täyttämään prosessin.
Nuoruuden tyhjä epämääräinen vietti ja kaipaus sekä
vanhuuden jäykkä viisaus muodostavat ääripäät.

*

Ihmistuntija käsittää intuitiivisesti yksilön koko-
naisyksyyden, josta hän kykenee johtamaan yksilön käyt-

täytymisen yksittäistekijät. Tieteilijänä psykologi ei voi
käsittää tätä ykseyttä vaan vain yksittäiset ainesosat, joiksi
se hänelle jakautuu, ja joita hän vielä sitten edelleen
analysoi tai myös syntetisoi erityisellä psykologian logii-
kalla. Sen tähden on ymmärrettävää, miksi hyvät psy-
kologit ovat niin usein huonoja ihmistuntijoita. Koska
ihmistuntija näkee kokonaisuuden, hänellä voi olla
kohteenaan aina vain yksilöitä, sillä sielullisella totali-
teetilla on aina yksilön muoto. Vasta kun se on purettu
osiinsa, jokainen niistä voi esiintyä useissa yksilöissä kuin
poikkileikkauksena, olla jotain yleistä. Ihmistuntijan
kohde on täten täysin toinen kuin psykologin.

*

Moderneilla sensitiivisillä ihmisillä, jotka elävät ko-
konaan pintojen, aistillisen nyansseissa ja vetovoimassa,
hauraimman, yksinomaan meitä koskettavan lumeen ja
loisteen vetovoimassa – on kuitenkin kovin usein tunne
astumisesta transsendenttiin, metafysisissä syvyyksissä ja
yliaistillisissa merkityksellisyyksissä elämisestä. Perusteena
tai näennäisenä oikeutuksena sille on, että asioiden puh-
taasti aistillisen pinta on yhtä kaukana niiden täydestä
vakaasta reaalisuudesta, niiden eksistenssin annettusta
kokonaisuudesta kuin niiden transsendentti perustakin.
Näiden ihmisten alue vain sijaitsee yhtäläisesti pelkän –
joskin täydellisen – todellisuuden tällä puolen kuin me-
tafyysinen sen tuolla puolen. Mutta etäisyyksien samuus
johtaa harhaan niiden suunnissa.

*

Kaikki on sallittua lukuun ottamatta rietasta ja pitkä-
veteistä. Mutta hyvin monille ihmisille on täysin mahdo-
tonta välttää yhtä lankeamista toiseen.

*

Onnellisuus on tila, jossa alemmat sielunenergiat
eivät häiritse korkeampia, mukavuus tila, jossa ylemmät
eivät häiritse alempia.

*

Juopuneen selväpäisyys on ihastuttavaa, selvän juo-
vuspäisyys kammottavaa.

*

En tiedä: osoittaako ihmisen halpamaisuudesta
enemmän se, jos hän tottuu rumuuteen vai jos hän
tottuu kauneuteen?

*

Mistään ei tule niin vietellyksi (sanan jokaisessa mielessä) kuin mahdollisuudesta vietellä.

*

Tämä on ihmeellistä: jokainen tuntee itsensä tuhannesti paremmin, tietää itsestään tuhannesti enemmän kuin jostakusta muusta, myös läheisimmistään; eikä kukaan toinen kuitenkaan näytä meistä koskaan niin fragmentaariselta, aukkoiselta, niin vähän kokonaiselta ja huonosti koossapysyvältä kuin me itse.

*

Useimmat ihmiset syntyvät yhdeksänkuukautisina lapsina, mutta kuolevat seitsenkuukautisina.

*

Ylpeälle hänen oma arvonsa sijaitsee vain absoluutissa korkeudessa, turhamaiselle vain suhteellisissa.

*

Turhamainen ihminen ei ole itsetietoisuutensa sisällön mukaan riippuvainen muista. Hänellä on – potentiaalisesti – suuri käsitys itsestään, muttei voimia eikä rohkeutta tehdä sitä todeksi. Hän tarvitsee muita vain vahvistamaan hänelle tämän käsityksen, pelkästään kuoroksi, joka sanoo kyllä hänen omalle käsitykselleen itsestään, koska muuten se luiskahtaa häneltä jatkuvasti pois. Siitä juontuu, että turhamainen halveksii usein massoja, joita ilman hän ei kuitenkaan voi olla olemassa.

*

Himo on jo ylittänyt lakipisteensä kun se tunnistetaan – kärsimys kuitenkin tulee siinä vasta välittömästi lakipisteeseensä.

*

Useilla ihmisillä heidän elämänsä – täysin todellinen, ei alkuunkaan halveksittava – syvyys on sen pinnallisuudesta kärsimisessä.

*

Jos tippa saa ruukun vuotamaan ylitse, siitä vuotaa aina enemmän kuin tämä tippa.

*

Komediassa täysin yksilöllinen kohtalo käy toteen

tyypillisissä hahmoissa, tragediassa yleisinhimillinen kohtalo yksilöllisissä hahmoissa.

*

Romantiikka (ylihistoriallisessa mielessä): kaiken, äärettömän, kaipuu ja sen täyttymyksen välineenä pelkkä puhtaasti subjektiivinen elämä.

*

Raha on ainoa kulttuurimuodoste, joka on *pubdasta voimaa* ja joka on riisuutunut substantiaalisesta kantajasta tyystin, sikäli kuin se on absoluuttisesti pelkkä symboli. Tähän määrään se on kuvaavin kaikista aikamme ilmiöistä, joissa *dynamiikka* on kukistanut kaiken teorian ja käytännön ohjauksen. Siitä ei koidu ristiriitaa, että se on *pubdas subde* (ja myös siinä aikaamme kuvaava) eikä sisälly yhteenkään suhteen yksittäiseen sisältöön. Sillä voima ei ole todellisuudessa muuta kuin suhde.

*

Mitä oikeastaan on kulttuurimme suurin osa? Sit-tenkin vain tätä: luomme välineitä vähä vähältä lieventääksemme itse itsellemme aiheuttamiamme kärsimyksiä, itse luomiamme tarpeita, itse synnyttämiamme ristiriitoja, karsiaksemme niukkuutta täysin puutteellisella tavalla. Jos se olisi täydellinen, sitä ei olisi tarpeen vaihtaa jatkuvasti.

*

”Joka ei ole minun puolellani, on minua vastaan”² – tämä pätee omaan mielenlaatuuni vain puoliksi. Minua vastaan on ainoastaan välinpitämätön, jota ne perimmäiset kysymykset, joita varten elän, eivät saa ottamaan kantaa puolesta eikä vastaan. Mutta joka on minua vastaan positiivisessa mielessä, asettuu itse asuttamalla tasolle ja torjuu minut sillä, hän on korkeimmassa mielessä puolellani.

Suomentanut Olli Pyyhtinen

Suomentajan huomautukset

1. Lainaus Goethelta. Kirjoituksessaan *Das Goethebuch* (1917) Simmel lainaa samaa ajatusta käsitellessään tätä ”suurinta taiteilijaluonnetta”: ”Mutta juuri sen tähden häneen pätevät hänen omat sanansa: ’Kaikki lajissaan täydellinen siirtyy lajinsa ulkopuolelle.’ Hän ei olisi voinut olla suurin taiteilija, ellei hän olisi ollut enemmän kuin taiteilija.”
2. Matt. 12:30 & Luuk. 11:23.

